

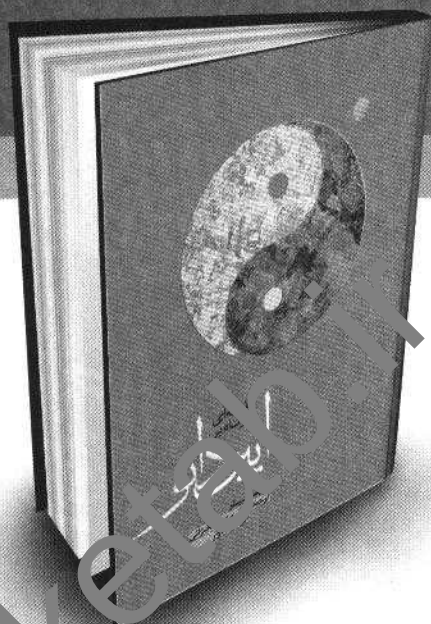
مقدمه‌ای
کوتاه بر

ایین

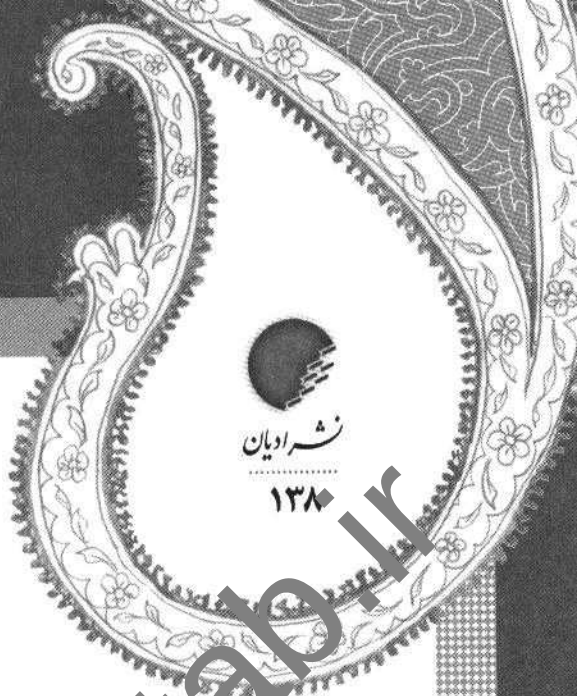
جیمز میلر

ترجمه: مهدی لک‌زائی

ابوبکر ساوار

Miller, James	میلر، جیمز، ۱۹۶۸ م.	سرشناسه
مقدمه‌ای کوتاه بر آیین داتو/ نویسنده جیمز میلر؛ ترجمه مهدی لک‌زایی، ابوبکر ساوار،		عنوان و نام پدیدآور
قم: نشر ادیان، ۱۳۹۵.		مشخصات نشر
۳۵۱ ص.		مشخصات ظاهری
978-600-7598-35-1		شابک
فیبیا.		وضعیت فهرست‌نویسی
Daoism: A Beginner's Guide Beginner's Guides.	عنوان اصلی:	یادداشت
واژه‌نامه.		یادداشت
تاثوئیسیم.		موضوع
Taoism		موضوع
لک‌زایی، مهدی، مترجم، ۱۳۴۸ -		شناسه افزوده
ساوار، ابوبکر، ۱۳۵۲ -		شناسه افزوده
مترجم،		رده بندی کنگره
BL۱۹۲۰/م۹م۷ ۱۳۹۵		رده بندی دیویی
۲۹۹/۵۱۴		شماره کتابشناسی ملی
۴۲۳۳۸۸۶		

مقدمه‌ای کوتاه بر آیین دانی

- تالیف: جیمز میلر
 - مترجم: مهدی لک‌زائی، ابوبکر ساوار
 - ناشر: نشر ادیان (وابسته به دانشگاه ادیان و مذاهب)
 - نویت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۵
 - چاپ: دفتر تبلیغات
 - شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
 - قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان
 - شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۹۸-۳۵-۱
- حق چاپ و نشر محفوظ است.

• مراکز پخش:

قم، پردیسان، روبه‌روی مسجد امام صادق (ع)، دانشگاه ادیان و مذاهب.

تلفن: ۰۲۵-۳۲۸۰۲۶۱۰، ۰۲۵-۳۲۸۰۳۱۷۱ (۰۲۵)

www.Adyanbook.ir

فروشگاه اینترنتی:

www.urd.ac.ir

www.Adyanbook.ir

press@urd.ac.ir

فهرست مطالب

۱۳		مقدمه مترجمان
۱۴		مقدمه مؤلف
۲۰		آیین دائو یا آیین تائو
۲۳		سخن نویسنده
۲۶		گاه‌شمار تاریخ آیین دائو
۳۰		مقدمه تاریخی
۳۵		آیین دائوی اولیه
۳۵		لاتوزه و دائوده جینگ
۳۹		جوانگ زه
۴۲		نی یه (پرورش درونی)
۴۳		آثار کلاسیک آیین دائو
۴۴		طریقه صلح بزرگ و طریقه وحدت راست دینی
۴۶		طریقه عالی‌ترین روشنی
۴۷		طریقه گنجینه مقدس

۱۵۰	پنج مرحله
۱۵۴	خدایان جسم
۱۵۶	تمرین‌های افزایش طول عمر
۱۵۷	تای جی کوان
۱۶۰	چی گونگ
۱۶۲	آیین دائو و امور جنسی
۱۶۷	بدن‌های معالی
۱۷۳	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل چهارم: قدرت

۱۸۳	هزاره گرایی دائویی
۱۸۸	آیین لائوزه
۱۹۱	مسیح‌باوری دائویی
۱۹۴	استادان آسمانی شمالی
۲۰۰	آیین دائو در چین معاصر
۲۰۳	غلبه بر تقدیر
۲۰۸	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل پنجم: نور و روشنائی

۲۱۰	تحول طریق برترین روشنائی
۲۱۵	تمرین‌های روشنائی
۲۱۷	جذب نور کیهانی

۲۲۰	سفرهای ستاره ای
۲۲۵	تجسم خدایان جسم
۲۲۷	اولین روش نه کمال یافته
۲۳۰	تمرین‌های تجسم در دوران کنونی
۲۳۳	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل ششم: کیمیاگری

۲۳۷	کیمیاگری و جادو و جوی فناپذیری
۲۳۹	کیمیاگری آسمانی
۲۴۵	کیمیاگری درونی
۲۵۰	راه تحقق کامل
۲۵۸	تغییر و دگرگونی
۲۶۲	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل هفتم: متون

۲۶۸	منشأ دینی متون دائویی و کاربرد آنها
۲۶۸	الهام کیهانی
۲۷۳	آیین‌های روح - نوشتاری
۲۷۶	متون و نسب نامه
۲۸۰	طلسم‌ها و نمودارها
۲۸۵	تغییرات معنایی در متون دائویی
۲۸۷	تفسیر وانگ بی

۲۸۹	شرح هشانگ گونگ
۲۹۴	شرح‌های مهم غربی
۲۹۶	متون و شرایط
۲۹۷	منابعی برای مطالعه بیشتر

فصل هشتم: طبیعت

۳۰۳	مکان طبیعی به مثابه مکان مقدس
۳۱۶	طبیعت شگفت‌انگیز
۳۱۹	غارها و متون
۳۲۲	زیباشناسی خودانگیزی در آیین دائو
۳۲۴	منابعی برای مطالعه بیشتر
۳۲۶	واژه‌نامه اصطلاحات چینی
۳۳۳	کتاب‌شناسی به زبان انگلیسی

مقدمه مترجمان

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق
بدینوسیله مراتب تشکر و قدردانی خود را از همه عزیزانی که در این کار
سهمی ایفا کرده‌اند اعلام و بر سرشان از خداوند عزت و سربلندی می‌طلبم. از
سرکارخانم فهیمه زعفرانی به خاطر یادآوری پاره‌ای نکات در ترجمه کمال
تشکر را دارم. از جناب آقای حسین افروزان به معاونت پژوهش به خاطر
پیگیری‌های بی‌دریغ‌شان و نیز از جناب آقای دکتر محمد جاودان معاونت
محترم پژوهش دانشگاه ادیان و مذاهب کمال امتنان و قدردانی می‌دارم.
مهدی لک‌زائی و ابوالکریم ساوار

مقدمه مؤلف

آیین دائو سنت دینی منسجمی است که بیش از دوهزار سال در چین، کره و ژاپن و در دگرگونی مستمر داشته است. این آیین تاکنون در سراسر جهان از سیدنی گرفته تا تورنتو گسترش یافته است و پیروان آن را طیف گسترده‌ای از ملت‌ها، قومیت‌ها و پیشینه‌های گوناگون فرهنگی و قومی شامل می‌شود. آیین دائو به راستی روز به روز به‌عنوان دینی جهانی مطرح می‌شود اما با این وجود ظاهراً قرار دادن آن در طبقه بندی‌های دقیق دشوار است. تعداد کسانی که نسبت به آیین دائو آگاهی دارند، زیاد نیست و وقتی نیز شناختی از آن بدست می‌آورند، آگاهی آنها با افراد دیگر کاملاً متفاوت است. یک دلیل این موضوع این است که آیین دائو به‌جای توسعه و تحول طولی، دارای تاریخی عمیق و تغییر و تحول مداوم بوده است. اگرچه آیین دائو بنیانگذار واحدی مانند مسیح یا بودا و پیام کلیدی واحدی مانند بشارت ندارد، در عوض تاریخ آن شاهد تغییر و تحولی خودجوش و مستمر در درون تنوع گسترده‌ای از شرایط و موقعیت‌های محیط پیرامون خود بوده است.

در حقیقت تجربه بشری از تغییر یا دگرگونی در ابدان ما و جهان پیرامون ما در کانون تجربه پیروان دائو قرار دارد، همانگونه که ایمان به خدای لایتغیر سرمدی جوهره نظام دینی اسلام، یهود و مسیحیت را تشکیل می‌دهد. درحالی که دین‌داران غربی می‌کوشند تا اعتقاد خود را به امر ثابت نامشهود و لایتغیر در ماورای تجربه زمان گذرا و نپاینده قرار دهند، پیروان دائو خلاقیت و آفرینندگی بنیادی و رازآمیز درون ساختار زمان و مکان را دریابند و به آن ارج می‌نهند.

برجسته‌ترین متن دائویی، دائوده جینگ (کتاب مقدس طریق و قدرت آن، قرن چهارم ق.م) این خلاقیت و آفرینندگی رازآمیز را "دائو" می‌نامد که به صراحت به "راه" یا "طریق" قابل ترجمه است.

با این حال، بند اول نسخه متداول دائوده جینگ به شکل معما گونه‌ای بیان می‌کند که دائویی که بتوان از آن سخن گفت دائوی تغییرناپذیر نیست. بنابراین شگفت‌آور نیست که آیین دائو در شرایط فرهنگی شرق آسیا، صورت‌های متفاوتی به خود گرفته است. این کتاب درآمدی کوتاه بر آیین دائو است. روشی که برای این کار برگزیده‌ام، تمرکز بر هشت موضوع مهم و اساسی است. که معتقدم در قلب آیین دائو با همه اشکال مختلف تاریخی و فرهنگی آن قرار دارد. در هر فصل به یکی از این موضوعات پرداخته و از آن به‌عنوان عدسی یا نورافکنی برای تبیین و توضیح یک جنبه مهم از سنت دائویی بهره می‌گیرم.

شاید روشی قدیمی‌تر بر تبیین آیین دائو این باشد که تنها تاریخچه‌ای

از تحولات آن ارائه شود و جایگاه آن در شرایط اجتماعی و فرهنگی تغییرپذیر نشان داده شود. ارزش این رویکرد در اینست که همه واقعیات ضروری درباره آیین دائو را در اختیار خواننده قرار می‌دهد اما در تفهیم چیستی آیین دائو به‌عنوان یک سنت تاریخی و دینی زنده چندان مفید نیست. در این کتاب ترجیح داده‌ام که بر امر مهم دوم متمرکز شوم یعنی سعی کنم که به معرفی مفهوم آیین دائو و به‌طور اخص به ارائه این نکته بپردازم که آیین دائو چه مفهومی برای شخصی چون من دارد که در شرایط فرهنگی غرب در قرن بیست و یکم زندگی می‌کند. این به آن معنا نیست که رویکرد متداول تاریخی ارزشمند نیست، بلکه من قبلاً در اثری با عنوان آیین دائو و فرهنگ چین^۱ آیین دائو را با رویکردی تاریخی به خوبی معرفی کرده‌ام. هدف من ارائه دیدگاهی متفاوت است و در اینجا می‌خواهم به چرایی آن بپردازم.

هنگام تدریس آیین دائو در دانشگاه، به تجربه آموخته‌ام که لازم است دانشجویان برای فهم آیین دائو انتظارات و توقعات خود را درباره اینکه دین چیست و درباره چه چیزی بحث می‌کند، تغییر دهند. مسلماً آیین دائو دارای خدایان، راهبان، اعتقادات و مراسم دینی است (و این مقوله‌ها در مطالعات دینی ضروری است) اما شخصاً دریافته‌ام که پرداختن به بررسی آیین دائو با پیش فرض گرفتن این مقوله‌های سنتی راهکاری غیر

1. Daoism and chinese Culture (Kohn, 2001)

مفید است. واقعیت این است که نحوه دینداری پیروان دائو با آنچه انتظار می‌رود، به‌طور کامل تفاوت دارد. به‌عنوان مثال، پیروان دائو خدایانی دارند، این خدایان، آفریننده فوق بشری جهان و نمادهای دینی نیروهای طبیعی نیستند بلکه در حقیقت، بیشتر خدایان دائویی تنها انسان‌هایی هستند که یار گرفته‌اند چگونه از مرزهای مکان و زمان فراتر روند یا نیاکان شایسته‌ای هستند که روان آنها شایسته پرستش است. بنابراین برای درک چیستی آیین دائو، توجه به محیط فرهنگی خود و ارزش‌ها و مفاهیمی که در زندگی روزمره مستم فرض می‌کنیم، آموزنده خواهد بود. اما از طرف دیگر باید در جستجوی ریشه‌هایی بود که سنت‌های مختلف دائویی براساس آن کاملاً متفاوت از فرهنگ‌هایی که می‌شناسیم عمل می‌کنند. با پرداختن به این دو دیدگاه امیدواریم که تصویری از آیین دائو بدست دهم که از لحاظ تاریخی دقیق و از نظر فرهنگی روشنگر باشد.

برای درک بسیاری از تفاوت‌های اساسی بین جهان‌بینی غربی و جهان‌بینی دائویی باید به بررسی دقیق و موشکافانه پارادایم‌های ارزش‌های اساسی پرداخت که به فرهنگ کهن چین شکل داده است. این استعاره‌های بنیادی و مضامین کلیدی در آگاهی جمعی فرهنگ‌های متفاوت جهان تثبیت شده است و مرجعی برای رشد و شکوفایی سنت‌های بعدی مختلف بوده است. معنای این حرف این نیست که فرهنگ‌ها همواره محکوم به سرنوشتی هستند که هزاران سال قبل برای آنها رقم خورده است زیرا، فرهنگ‌ها آشکارا در تعامل با هم بوده و در تغییر و تحول یکدیگر

تأثیرگذار هستند. با این حال درون‌مایه اصلی نقش مهمی در چگونگی رشد آنها ایفا می‌کند و برای دانش‌پژوه دینی مهم است که به آنها توجه داشته تا به درک تفاوت‌های اساسی میان یک نگرش دینی با نگرش دینی دیگر نائل آید. اگر به این موضوعات اساسی توجه کافی مبذول شود به احتمال زیاد درک درستی از فرهنگ یا تمدن مورد نظر نخواهیم داشت و به احتمال بیشتر آن را برحسب مفاهیم و مقولات خود تبیین خواهیم کرد.

همان‌طور که تاریخ استعمار نشان داده است، گرایش هر تمدن آن است که تفاسیری از دیگر فرهنگ‌ها آن‌گونه که خود مفید و راحت تشخیص می‌دهد ارائه کند. این کار مزایای متعدد خود را دارد و به همین دلیل است که شخص به جلی‌های طولانی، به مطالعه مقدمه‌ای کوتاه بر آیین دائو می‌پردازد، اما راحت باشد با توجه به شرایط تعدیل شود. ممکن است بازدید از اشیاء و کالاهای نمایان موجب در موزه انگلستان در بعدالظهر سه‌شنبه بارانی آسان باشد اما ارزش عاری از راحتی بستگی دارد به اینکه مسئولان موزه چگونه کالاهای نمایی را طبقه‌بندی می‌کنند.

اگرچه مطالعه علمی دین به‌طور کلی مدافع این نظر است که هر کس در این جهان بیشتر با سنت‌های دینی مردم دیگر آشنا شود، اما از سوی دیگر، بر این باور نیز هست که تحصیل کردگان بسان مسئولان آموزش عمومی مسئولیت دارند تا اطمینان دهند که تصویر ارائه شده آنها از دیگر فرهنگ‌ها به نحو شایسته‌ای با توجه به بافت آن فرهنگ طبقه‌بندی شده و

همچنین برای نمایندگان آن فرهنگ کاملاً قابل فهم و روشن است. البته جوهره تحقیق و پژوهش، بحث در مورد زمینه‌های مختلفی است که محققان تفسیرهای خود را بر آن بنا کرده و اغلب با هواداران سنت‌های مختلف دارای برنامه‌های مشخصی برای ارائه سنت‌های خود، توافق ندارند. اما پیشرفت فهم و آگاهی تنها از طریق بحث و گفتگو میسر است و گرسیدن به سخنان دیگران سرآغاز گفتگو است.

بنابراین جای اینکه تلاش کنم آیین دائو را براساس اصطلاحات دین پژوهی علمی و سر در غرب بفهمم تصمیم گرفته‌ام که بر مضامین اساسی‌ای انگشت بگذارم که با تحقیق و پژوهش منظم و پیگیر من درباره آیین دائو به منته ظهور رسیده‌اند و عبارتند از: هویت، راه، جسم، متون، قدرت، نور، کیمیاگری، متون و طبیعت بعضی از این مضامین در بیشتر ادیان مشترک است ولی بقیه به آیین دائو اختصاص دارد. همه آنها به روش مختلف و در شرایط مختلف در تاریخ آیین دائو ظاهر می‌شوند. با تمرکز بر این مضامین کلیدی و ارائه معانی مختلف آنها قصد دارم ابزاری به دست شما دهم که اطلاعات و آگاهی خود را نسبت به آیین دائو افزایش دهید. امیدوارم این راهبرد روشی مؤثر و روشنی بخش در درک برخی از مهمترین شاخص‌های سنت دائویی باشد.

همچنین خوانندگان به این نکته توجه خواهند داشت که چون طرح کلی کتاب بر طبق طرح خطی تاریخی نیست، بنابراین متن واقعی آن نیز از یک طرح طولی مشخص تبعیت نمی‌کند. بنابراین اقتضا می‌کند که در

فصل‌های مختلف کتاب جستجو کرده و موضوعات و زمینه‌های فکری را که برای شما جالب است، دنبال کنید، همچنین در جای جای کتاب نیز اشاراتی به نحوه این کار شده است. البته این امکان نیز هست که از آغاز کتاب را شروع کنید و روش خود را به پیش ببرید که در این صورت خوانندگان خود را با جنبش‌های دائویی مواجه دیده ولی هر بار از نظر گاهی متفاوت به آنها می‌نگرند. به این ترتیب هدف کتاب این است که نوعی از ویژگی مفهوم بودن و روان بودن خوانش را به نمایش بگذارد که محقق بزرگ این دائو ایزابل روبینه^۱ در تاریخ خود درباره آیین دائو^۲ به آن اشاره کرده است. اما قبل از شروع این کتاب بهتر است که با بعضی از واقعیات اساسی تاریخ آیین دائو آشنا شوید تا درک بهتری از اهداف هر فصل داشته باشید. برای کمک به شما در این کار خلاصه بسیار کوتاهی از مهمترین جنبش‌های دائویی را ارائه کرده‌ام که در این کتاب به آنها روبه رو می‌شوید.

آیین دائو یا آیین تائو؟

در زبان انگلیسی برای آوانگاری واژه‌ها از الفبای رومی استفاده می‌شود. اما برعکس در زبان چینی، از حروفی استفاده می‌شود که تا حد زیادی حامل معنای لغت است نه تلفظ آن. حدود ۵۰۰۰ حرف چینی کاربرد رایج

1. Isabelle Robinet

2. 1997, pp. 2-3

دارد و معمولاً تنها از یک یا دو حرف برای انتقال معادل یک لغت انگلیسی استفاده می‌شود. در زبان رسمی چینی، هر حرف نوشتاری با استفاده از یکی از ۴۱۶ هجا تلفظ می‌شود، اما تلفظ آن هجا با توجه به لهجه‌های چینی متفاوت است. پیچیدگی دیگر در این واقعیت نهفته است که هر هجا را می‌توان با بهره گرفتن از آواهای مختلف تلفظ کرد که از لهجه‌های دیگر متفاوت است. نتیجه این امر هم این خواهد بود که یک میلیارد دویست میلیون چینی زبان نوشتاری مشترکی دارند ولی دارای زبان‌های گفتاری بسیار گوناگونی هستند.

دو شیوه رایج برای معرفی زبان چینی وجود دارد که از حروف لاتین استفاده می‌کند. در هر دو شیوه تلاش بر این است که تلفظی بیان شود که براساس معیارهای جدید چینی یعنی زبان رسمی جمهوری خلق چین که عموماً منداری^۱ نامیده می‌شود، کاربرد دارد. شیوه قدیمی‌تر که به خاطر ابداع کنندگان آن «وید - جایلز»^۲ نامیده شده است در تایوان و ایالات متحده رایج است. شیوه جدیدتر به نام «هانیاو پین یین»^۳ توسط چینی‌ها برای استفاده در چین پدید آمد و اکنون به‌طور روزافزونی در سراسر جهان در حال گسترش است. این کتاب از شیوه «هانیاو پین یین» استفاده کرده اما در واژه‌نامه اصطلاحات چینی که قبل از مآخذشناسی کتاب آمده است شیوه «وید - جایلز» هم اضافه شده است. در شیوه «وید - جایلز» حرف چینی

1. Mandarin

2. Wade-Giles

3. Hanyu pinyin

«راه» با حروف لاتین به صورت «تائو» آمده است و واژه «تائو» از این شیوه قدیمی کاربرد حروف لاتین نشأت می‌گیرد. اما در شیوه جدیدتر هانیو پین یین، «تائو» به «دائو» بدل شده است. آوایی که آنها دارند تقریباً مانند داو، هرچند کمی صدا دارتر، در فهرست داو جونز است. وقتی محققان غربی به استفاده از شیوه جدیدتر نگارش با حروف لاتین پرداختند با دو راه مواجه بودند، یکی اینکه واژه انگلیسی قدیمی «تائو» را بکار ببرند و دیگری اینکه واژه جدید «دائو» را وضع کنند. بسیاری از محققان واژه آشناتر «تائو» را ترجیح می‌دهند و استدلال می‌کنند که این واژه اکنون برای خود یک واژه انگلیسی است و نباید تحت تأثیر تغییر در سبک‌های زبانی قرار بگیرد. اما اصطلاح «دائو» پر کاربردتر شده است. کتابی که به تازگی و به‌طور مشترک به ترجمه و ویرایش آن پرداختم، آیین دائو و بوم‌شناسی نام دارد که در برار استرزیچ مهمی درباره اقتباس این واژه جدید است، بدین معنا که «بحث‌های قدیم درباره سنت دائویی غالباً گمراه‌کننده و مغشوش بود، به‌ویژه به لحاظ شیوگی خاص غربی‌ها به دائوده جینگ^۱ «کلاسیک» یا «فلسفی» و بی‌ارزش خواندن و غفلت از سنت‌های فرقه‌ای بعدی^۲ این کتاب، راهنمایی مزبور را یاد گرفته و از واژه «دائو» استفاده می‌کند تا خود را از آنچه که «آیین تائو» در تصور غربی‌های قرن بیستم به نمایش گذاشته است، متمایز نماید.

1. Tao-Te-ching

2. Girardot, Miller and Liu, 2001, p. xxxi

سخن نویسنده

مطالعه و بررسی آیین دائو در غرب بسیار جوان است؛ این موضوع هم با نوشتن کتابی درباره این آیین در ۳ سال پیش امکان پذیر شد، آن هنگام محققان در سراسر جهان با هم توان علمی خود دور هم گرد آمدند تا اثر ماندگار آیین دائو^۱ را زیر نظر اعضای هیات استادم خانم لیویا کوهن تالیف کنند. من از خانم کوهن و یکی از محققان که در تالیف نخستین منبع اصلی و مهم به زبان انگلیسی سپاسگذارم، اثری که در آن سنت دائویی به طور کلی بررسی شده است. تصویری ارائه شد از آیین دائو که در کتاب پیش رو بیش از هر چیز تلفیق و تفسیر اطلاعات فراوانی بود که در اختیار داشتم، همچنین از کتاب های تخصصی در این زمینه بهره برده و در مورد ایده های مناسب با طرح کتاب بیاناتی کلی نیز مطرح شده است. فصل پنجم بر مبنای عبارت «روشنایی زندگی»^۲ که بیروان شانگ چینگ^۳

1. Daoism Handbook (Kohn, 2000)

2. Living Light

3. Shangqing

آن را در عمل و نظر پرورانده‌اند، نگاشته شده است. این موضوع در کتاب پرورش در آیین دائو^۱ به ویراستاری لوئیس کومباتی^۲ بیان شده است. برای ایده مطرح شده در فصل هشتم یعنی آیین دائو و طبیعت^۳ که آن را در کتاب طبیعت در برابر فرهنگ‌ها^۴ بیان کرده‌ام، از کتاب دیدگاه‌های غیرغربی درباره طبیعت و محیط زیست استفاده کرده‌ام که توسط سلین ویرایش شده است.

همچنین قدردانی می‌کنم از افراد بسیاری که مرا به انجنا مختلف در تألیف این کتاب یاری رساندند به‌ویژه مایلم که از دانشکده و گروه آموزشی دبیرستان مطالعات ادیان دانشگاه کویینز و کالج الهیات کویینز سپاس‌گزاری کنم. نیز از زحمات جان برثرونک، نخستین فردی که تألیف چنین کتابی را به من پیشنهاد کرد و ویکتوریا رودام که راهگشای من بود قدردانی می‌نمایم. در پایان لازم است که ذکر کنم افراد متعددی در پیشبرد ایده‌هایم در این کتاب‌ها مؤثر بودند از جمله دانشجویانم در دانشگاه کویینز یا کسانی که طرح اولیه این اثر را خوانده و نظر داده‌اند و نیز کیت کوهن که نظرات سودمندی را در اختیارم گذارد. اریک تانگ که متن اولیه را ویراستاری کرد. در پایان باید ذکر کنم که تمامی

-
1. Daoist Cultivation
 2. Louis Komjathy
 3. Daoism and Nature
 4. Nature Across Cultures: Non-Western Views of Nature and Environment, edited by Helaine Selin (2003)

نقاط قوت این کتاب را مادیون اساتیدم به‌ویژه لویا کوهن و روبرت کومینگ نیول در دوره‌ها، کمبریج و بوستن هشتم.

جیمز میلر

تورنتو، آوریل ۲۰۰۳

www.ketab.ir